

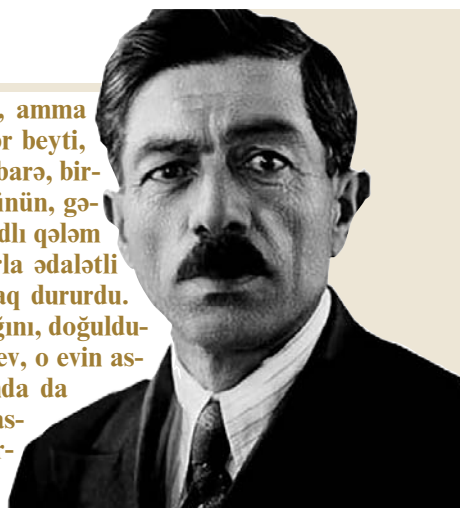

MƏDƏNİYYƏT

*Gözəl həyatını Vahid fənaya sərf etmə,
Səni zamanə yetirməz, dübarə, birdənəsən...*

Uzaqgörənlikmi, yoxsa ilahi bir vəhy idi, bilmirəm, amma doğru söyləmişdi, zamanə bir də yetirmədi onu, hər beyti, misrası indi də səslənir: "Səni zamanə yetirməz, dübarə, birdənəsən". Əsrlər sonra da belə olacaq, çünki dünyanın, bugünün, gələcəyin şairi idi Vahid. Sevilən, milli ruhun daşıyıcısı, istedadlı qələm sahibi. Həyatı bütün çatışmazlıqları ilə sevir, onu insanlarla ədalətli paylaşmaq üçün savaşırdı, dedi ki "fəna" işlərdən uzaq dururdu. Şəxsi həyatı da o qədər şirin olmamışdı. Sonralar acı uşaqlığını, doğulduğu evi kədərlə xatırlayırdı. O uzaqlarda şairin tanıdığı bir ev, o evin astanasında bitib qalan ürəyi, günəşə doğru uzanan yollarında da qanadlanan arzuları vardı kiçik Əliağanın. Təəssüf ki, nə astanasında günəş, nə də yollarında işıq bitmədi o evin... O yer-də günəş kimi parlamağın özü isə bir möcüzə idi.

İsgəndərov Əliağa Məmmədqulu oğlu 1895-ci il fevralın 17-də Bakı şəhərində anadan olub. Mollaxanada oxumağa başlayıb, sonra ehtiyac üzündən təhsilini yarımçıq qoyub, xarratlıq edib. Gənc yaşlarında Bakıdakı "Məcməüs-şüəra" ədəbi məclisində iştirak edib və lirik şeirlər yazıb. Satirik şeirlərində ictimai nöqsanları, mövhumatı, zülm və haqsızlığı ifşa edirdi. O, sevgi şairi idi. Əslində, şeirin özü də sevgidir və təpədən-dırnağa dək sevgiylə yoğrulmuş Vahidin özünün daxili aləminin ifadəsi idi, onun şeirləri. Ruhani eşqdən doğulan nəsnə, qafiyəyə, ahəngə, ritmə salınmış sözlərdən daha çox, sözlərlə ifadə olunmuş ritm və ya ahəng, sözlərlə çəkilmiş tablo idi yaratdıqları. Sözlərinin ritmi bir musiqi, harmoniya yaradırdı. Bəlkə elə ona görə də Vahidin şeirləri mahnılara dönürdü.

*Dumanlı dağların başında durdum,
Dumandan özümə bir xeymə qurdum.*

"Mən şeirin nə olduğunu bilmirdim" - deyən bir yeniyetmənin dövrünün tanınmış söz xiridarlarını mat qoyan şeirləri onun, zəngin iç dünya-

sından xəbər verir və istedadından doğurdu. İstənilən formada, qafiyəli-qaqfiyəsiz yazıla bilən şeirin gözəlliyi nədən danışmasında deyil, müəllifinin onu özünəməxsus tərzdə təqdimində, kimsənin demədiyi formada yazılmasındadır kiçik bir həqiqəti anladır:

*Mən o suxə güli-rəna deməyim, bəs nə deyim?
Aşıqə bülbülü-şeyda deməyim, bəs nə deyim?
Min gözəl görsə gözüm, bir kərə doymaz könlüm,
Bu kiçik qətrəyə dərya deməyim, bəs nə deyim?..*

Onun şeirlərində çəkili, cazibəli, insanı düşündürən misralar çoxdur. Füzuli yadigarı Vahid dövrünün, zamanəsinin qovğaları fonunda qəzələ yeni ruh verdi, unudulmuş, sovet ideologiyasına tabe etdirilmiş bir janrı dirçəltdi, əvvəlki ənənələr əsasında yaşatdı. Təmiz Azərbaycan türkcəsində, ana dilimizdə yazılan bu qəzəllər onu məşhurlaşdırdı, sevdirdi.

Qəzəllərinin xalq arasında bu qədər sevilməyinin əsas səbəbi də onun dilinin aydın və yad-daqalan olması idi. O, Azərbaycanda qədimdən mövcud olan şeiriyyət ənənəsinin istedadlı da-

vamçısı idi. O zaman hamının az qala əl çəkdiyi, "köhnəlik" kimi baxdığı janrın gözəl ustadı Əliağa Vahid bədii yaradıcılığa erkən başlamışdı, ilk şeiri isə uşaqlıq dostu Cəfər Cabbarlının vasitəçiliyi ilə "Babayi əmir" jurnalının 1915-ci il aprel sayında "Molla Balbala" imzası ilə çap olunmuşdu. Bir il sonra doqquz səhifəlik ilk şeirlər kitabı da işıq üzünə çıxmışdı. Yavaş-yavaş tanınır, imzası az qala o dövrün bütün jurnallarında görünürdü. Babat qonarar alırdı, çiyninə məşhurluq quşu qonmuşdu, bir-birinin ardınca yazılan uğurlu şeirlərin sevinci hərdən başını dumanlandırırdı...

Qəzəli köhnəliyin nümunəsi sayanlara qarşı mübarizədə tək deyildi, onun yaratdığı qəzəllər xalqın ürəyinə yol tapdığı kimi, ədəbi və elmi ictimaiyyət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilirdi. Məsələn, İran ədəbiyyatçısı Yəhya Şeyda Əliağa Vahidi "məhəbbət elçisi", xalq şairi Səməd Vurğun "anadangəlmə şair" adlandırır, Məhəmməd Hüseyin Şəhriyar yaradıcılığının məşhur təbliğatçısı Qulamhüseyn Beqdeli isə Vahidə "Hafizi-dövrən" deyirdi. Ona "Füzuli yadigarı" deyənlər də çox olub.

Ancaq Vahid eşq-məhəbbət şairidir və özünün dedi ki, əsərlərində "rəna qəzəldən, işvəli dilbərdən, nazlı gözəl"dən ayrılı bilməyən sənətkar bütün ömrü boyu öz əqidəsinə sadıq qalıb:

*Mən necə ayrılıma rəna qəzəldən,
İşvəli dilbərdən, nazlı gözəldən.
İnsan ki, bir şeyə uydu əzəldən,
Ölünə başında o adət olur.*

Bu misralar Vahidin ədəbiyyatşünas Cəfər Xəndana yazdığı məktubdan bir parçadır. "Dün-yada fəqət bircə məhəbbət qanıram mən" -deyən şair əsərlərində bu fikrini müxtəlif formalarda dəfələrlə xatırladır. Əliağa Vahidə görə, eşq insanlığa məlum olan bütün anlayışlardan yüksəkdə durur. Vahidin "kamal əhli kimi" yaşamaq imkanlarından imtina etməsinə səbəb də eşq idi. Deyirdi ki, "Çox fərqi var: arif düşünər əql ilə eşqin, Eşq əhli kamal əhlinə həmxanə deyilmiş".

Vahid gözəllik aşığıdır. O insan gözəlliyini də özünəməxsus şəkildə tərənnüm edir. Vahid həm də meyxana ustası idi, lakin bunu da çərçivə daxilində edirdi. Bu janrın ən böyük ustası adını da təsadüfi yerə almamışdı.

1922-ci ildə M.Ə.Sabirin yubileyi keçiriləndə Vahid yarım saat meyxana deyib. Bu, Nəriman Nərimanovun diqqətini çəkib. O zaman ilk dəfə Dövlət mükafatı Vahidə verilib. 1943-cü ildə isə "Əməkdar incəsənət xadimi" adına layiq görülmüş.

Cəmiyyət həyatına fəhlə kimi gəlsə də, şeirə olan marağı Əliağanı mütaliyəyə sövq edir. O, erkən yaşlarından böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin bir çox qəzəllərini əzbərdən bilirdi. Mirzə Ələkbər Sabirin satiralarının sadə deyim

tərzindən təsirlənir, Seyid Əzimin mənzum hekayələrini, qəzəllərini dönə-dönə oxuyur, "Məcməüs-şüəra" da keçirilən Əbdül Xaliqin şeir gecələrinə gedirdi. Əliağa öz hazırcavablığı ilə seçildiyinə görə Əbdül Xaliq gənc Əliağaya "Sən bu təbinlə vahidsən" deyib, ona "Vahid" ləqəbini vermişdi.

Əliağa Vahid tərcüməçi kimi də bənzərsizdi. Mollaxana məktəbində vur-tut üç sinif oxumuşdu, sonra nə qazanmışdısa, şəxsi qabiliyyəti hesabına əldə etmişdi. Meyxana deməyə də cavan yaşlarından başlamışdı. Firdovsidən, Füzulidən tərcümələr edən buzovnalı Məşədi Azər Vahidin istedadını görüb onu içərişəhərdəki "Məcməüs-şüəra" məclisinə aparmış və bundan sonra o, tərcümə işinə cəlb olunmuşdu. Fars dilini bildiyi üçün Nizami, Füzuli, Nəsimi kimi klassikləri tərcümə etmişdi.

Əliağa Vahid 1965-ci il oktyabrın 1-də Bakıda dünyasını dəyişib, Fəxri Xiyabanda dəfn olunub. 2015-ci ildə anadan olmasının 120 illiyi dövlət səviyyəsində silsilə tədbirlərlə qeyd olunub. Heykəli əvvəlcə Filarmoniya bağında qoyulmuş, sonra təmir zamanı İşərişəhərə köçürülmüşdür.

Vahid yaradıcılığa əbədiyaşardır, nə qədər ki, Azərbaycan muğamı var Vahid qəzəlləri xanəndələrimizin repertuarından düşməyəcək:

*Bir gün gələr mən gedərəm, xalq söyləyər,
Bicarə Vahidin bu qəzəl, yadigarıdır...*

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".